

ΝΕΑ ΕΣΤΙΑ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΠΕΤΡΟΣ ΧΑΡΗΣ

ΤΟΜΟΣ ΕΙΚΟΣΤΟΣ ΟΓΔΟΟΣ

ΙΟΥΛΙΟΣ – ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ

1940

ΙΩΑΝΝΗΣ Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΣ & Σ^{ΙΑ} Α.Ε.
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ "ΕΣΤΙΑΣ",
46 – ΟΔΟΣ ΣΤΑΔΙΟΥ – 46
ΑΘΗΝΑΙ

Ε.Υ.Δ της Κ.ε.Π.
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2008

«λογοτεχνική και ήθική κατάκτηση του μοντέρνου κόσμου». Μ' άλλα λόγια, το μυθιστόρημα παίζει πρωτεύοντα ρόλο από τη στιγμή που γίνεται ψυχολογικό κι' αναλυτικό, από τη στιγμή που παύει να είναι αφήγημα, για να γίνει ο συνθετικός πίνακας της κοινωνίας και των διαφορών αντιδράσεων που ή πραγματικότητας γεννά στον άνθρωπο. «Είναι ένα φιλολογικό είδος ισχυρό — σημειώνει ο Thibaudet — ένας ποταμός που πλάθει ένα από τα μεγάλα αισθητικά τοπία, μια ευρυνση, μια ανανέωση των αξιών, μια εποχή πρωτότυπη για τη λογοτεχνία, όπως σ' άλλο επίπεδο, υπήρξε ή εποχή των μηχανών, κι' όπως στο Μεσαίωνα ή εποχή των εκκλησιών. Ο συνήθης τύπος του μυθιστοριογράφου είναι ο εργάτης αυτού του κόσμου, ο καλός μυθιστοριογράφος, ο αρχιεργάτης, ο μεγάλος μυθιστοριογράφος, ο αρχιτέκτων». Αρχιτέκτονες όμως υπάρχουν λίγοι, ενώ εργάτες πολλοί. Ο Μπαλζάκ, ο Φλωμπέρ, ο Στεντάλ, είναι αρχιτέκτονες, ενώ ένας Μπουρζέ μ' όλη την επίδραση που εξάσκησε όταν ζούσε, παραμένει ένας αρχιεργάτης. Και ο Thibaudet εξετάζοντας αισθητικά το είδος φαίνεται να κλίνει, όπως το ίδιο είναι φυσικό, περισσότερο στους αρχιτέκτονες παρά στους εργάτες. Οι εργάτες όμως — έτσι γίνεται για κάθε λογοτεχνικό είδος — προετοιμάζουν το δρόμο για να «γεννηθί» ο αρχιτέκτων, δηλαδή ή μεγαλοφυΐα που θα φυσήσει καινούργια ζωή ώστε μια ώριμη εποχή να ονομασθή ιστορική και ν' αποτελέσει σταθμό. Μέσα στο πλήθος των εργατών, των κοινών, μ' άλλα λόγια, μυθιστοριογράφων που προσφέρουν το έργο τους στις λαϊκές περισσότερο τάξεις, ξεχωρίζουν οι αρχιεργάτες που αποτείνονται στο μέσο αναγνώστη και τον διαμορφώνουν κατάλληλα, αισθητικά και ψυχολογικά, για να δεχθί το μήνυμα των μεγάλων, των εξαιρετικών δημιουργών. Το τεράστιο αισθητικό τοπίο έχει τις υποδιαίρεσεις του και ο Thibaudet, μιλώντας για τους συγγραφείς που τον έθελξαν και τις τάσεις τους, προσπαθεί να ξεχωρίση το μυθιστόρημα σε είδη αντιπροσωπευτικά ιδεών και ρευμάτων που καθορίζουν τη γενική κίνηση στις λεπτομέρειές της. Τα κεφάλαια αυτά αποδεικνύουν το χαριτωμένο, το ειρωνικό πνεύμα του κριτικού, που μελέτησε βαθειά τους κλασικούς του, Έλληνες, λατίνους, γάλλους, άγγλους, και που ένοιωσε ακόμα τους δημιουργούς, όπως είναι ο Ντοστογιέφσκυ, ο Γκαίτε, ο Θεοβάλντες, ο Τουργκένιεφ, ή Έλιοτ, ο Μπαλζάκ, ακόμα ο Ζολά και ο Μπαρρές ως ένα σημείο. Οι υποδιαίρεσεις όμως αυτές μου φαίνονται περισσότερο συμβατικές παρά πραγματικές. Βέβαια ο Λοτι αντιπροσωπεύει το μυθιστόρημα του εξωτισμού κι' ο Πιέρ Μπενουά το μυθιστόρημα της περιπέτειας. Αλλά κι' ο ένας και ο άλλος δεν θα ήτανε δημιουργοί, αν από τον πρώτο έλειπε ή μελαγχολία, ή ποίηση κι' ο προσωπικός έντελως τόνος κι' αν από το δεύτερο απουσίαζε ή μεγάλη φαντασία, κάποια σύνθεση και κάποια μαγνητική υποβολή. Οι κατηγορίες λοιπόν μου φαίνονται λιγάκι αυθαίρετες. Μυθιστοριογράφο της οδύ-

νης αποκαλεί ο κριτικός τον Edouard Estampié, είναι όμως και μυθιστοριογράφος της σιωπής και πρό πάντων ψυχολόγος βαθύτατος που ξέρει να μάς δίνη τις ψυχικές καταστάσεις των ήρώων ανάγλυφα. Μυθιστοριογράφος της μοίρας είναι για τον Thibaudet ο Julien Green, πάνω απ' όλα όμως είναι ο συγγραφέας που έμπασε την hallucination στο ρομάντσο. Ανεξάρτητα από κάθε κατηγορία και υποδιαίρεση, οι σκέψεις του γάλλου κριτικού για το μυθιστόρημα είναι το φιλοσοφημένο απόσταγμα της μεγάλης του πείρας και τα κεφάλαια που αφιερώνει στο Μπουρζέ και τις ιδέες του, στο Giraudoux, στο Ζολά, στο άγγλικό και το ρωσικό ρομάντσο, δείχνουν τον βαθύ μελετητή, που ξέρει να εξονυχίση και ν' αναλύη, αποκαλύπτοντας τις μυστικές προθέσεις κάθε μυθιστοριογράφου και προσφέροντάς μας μέσα από έργα και συγγραφείς μια ζωντανή συνθετική εικόνα της εξέλιξεως του είδους στα γαλλικά γράμματα.

Γενικότερα, είτε το μυθιστόρημα είναι αναλυτικό και ψυχολογικό, είτε ήθιογραφικό και κοινωνικό, είτε απλώς αφήγηματικό και περιγραφικό, τότε μονάχα μπορεί να συγκινήση τον αναγνώστη και να προσφέρη κέρδος θετικό, όταν γράφεται από συγγραφείς που έχουν συνείδηση της αποστολής τους και της τέχνης τους. Τότε ή απήχηση του συγγραφέως στον αναγνώστη είναι έντονώτερη και διαρκέστερη, τότε μόνο μπορεί να γεννηθούν τα μεγάλα έργα που παραμένουν ο άφθαρτος θησαυρός της ανθρωπότητας. Και ή ανθρωπότης, σήμερα ίσως παρά ποτέ, έχει απόλυτη ανάγκη να διαφυλάξη τους πνευματικούς θησαυρούς της, σαν αντίδραση σωτήρια και σαν ωφέλεια στην διατήρηση και την εξέλιξη του πολιτισμού.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΡΑΤΣΙΚΑΣ

ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ

Ανδρέα Ηορνάθ: «Ούγγροελληνική Βιβλιογραφία».

Στα 1814, όταν έπρόκειτο να συνέλθη το Συνέδριο της Βιέννης, το ελληνικό στοιχείο της Ούγγαρίας ήταν τόσο πολυάριθμο, τόσο συμπαγές και τόσο ξεσηκωμένο για την ανεξαρτησία και την έλευθερία του Γένους, ώστε ή αστυνομία έφοβήθηκε μήπως οι Έλληνες προκαλούσαν ταραχές στην διάβαση του Τσάρου της Ρωσίας (1) που έθεωρείτο ακόμη τότε από πολλούς σαν ή φυσική προστάτρια και συνήγορος των έθνικών μας διεκδικήσεων. Και πραγματικά, από τα μέσα του ΙΗ' αιώνας και πέρα, οι Έλληνες, ιδίως από την Μακεδονία και από την Θεσσαλία, συνήθισαν τον δρόμο που τους έφερνε προς τις φιλόξενες πολιτείες των Ούγγρων, κατοίκησαν στα μέρη τους, αποκατεστάθηκαν, ίδρυσαν έμπορικές εταιρείες και κοινότητες,

(1) Βλ. Well, Les Dessous du Congrès de Vienne, τ. Α' (1917) σ. 481. Η είδηση άξίζει ακόμη και αν αφορά γενικά στους όρθοδόξους της Ούγγαρίας.

ἔχτισαν ἐκκλησίες καὶ σχολεῖα. Ἔτσι ἡ Οὐγγαρία ἐγινε ἓνα ἀπὸ τὰ σπουδαιότερα τέρματα τῆς περιήφησης ἐκείνης ἑλληνικῆς διασπορᾶς ποὺ ὑπῆρξε ταυτοχρόνως τῆς ἀναγεννήσεώς μας κίνητρο κύριο, ἀλλὰ καὶ ἀφορμὴ ἀφονισμού μιᾶς μεγάλης, ἰσως τῆς καλύτερης μερίδας τοῦ Γένους. Τοῦ ἑλληνικοῦ ἐποικισμού στὴν Οὐγγαρία ποικίλα τεκμήρια ἔχουν φθάσει ὡς ἡμᾶς ἑλληνικὲς οἰκογένειες ποὺ ἀφομοιώθηκαν μὲ τοὺς ντόπιους, ἑλληνικά ὀνόματα, κτίσματα ἑλληνικά, βιβλιοθήκες κ.τ.λ. Οἱ «Οὐγγροελληνικὲς Μελέτες», ποὺ μ' ἐπιτυχία τίς διευθύνει ὁ κ. Ἰούλιος Μοράφτσι, ἔχουν ἀκριβῶς ἀνάμεσα σὲ ἄλλα νὰ συγκεντρώσουν καὶ νὰ ταξινομήσουν τὰ διάφορα αὐτὰ τεκμήρια.

Ἄλλὰ στὸ καθαρὰ πνευματικὸ ἐπίπεδο ἡ ἔρευνα τῶν σχέσεων τῶν δύο λαῶν εἶναι — μέσα στὰ πλαίσια τῶν «Οὐγγροελληνικῶν Μελετῶν» — ἔργο καὶ τιμὴ τοῦ κ. Ἀνδρέα Χόρβατ. Πρὸ τριετίας εἶχα τὴν εὐκαιρία, ἀκριβῶς πάλι ἀπὸ τίς στήλες τῆς «Νέας Ἑστίας» (1), νὰ ἐκφράσω τὸν ἐνθουσιασμό μου γιὰ τὸ προηγούμενόν του βιβλίον, τὴν «Ζωὴ καὶ τὰ ἔργα τοῦ Γ. Ζαβίρα»· σήμερον μᾶς δίνει καινούρια ἐργασία, προϊόν κόπου μακροῦ καὶ χρόνου, τὴν «Οὐγγροελλη ἢ Βιβλιογραφία». Ἀπὸ τὴν δημοσίευσή της καὶ πέρα ἡ ἔρευνα τῶν οὐγγροελληνικῶν πραγμάτων μπαίνει πλέον σ' ἓνα καινούργιο στάδιο, ἀπὸ τὸ ὅποιον ἔχουμε δικαίωμα ν' ἀπεκδεχόμεστε πλούσια ἔπαθλα.

Τὸ ἔργο διαιρεῖται σὲ δύο μέρη ποὺ ἔχουν τίτλο γενικό, τὸ ἓνα: «Ἔργα Ἑλλήνων συγγραφέων», τὸ ἄλλο «Ἔργα Οὐγγρων συγγραφέων». Τὸ δεύτερον, ὑποταγμένο στὸ πρῶτον, ἀκόμα καὶ στὴν ἐμφάνισή του τὴν τεπογραφικὴ, δὲν εἶναι μὲν σπουδαῖο γιὰ τὴν ιστορικὴ μας ἔρευνα, ἀλλὰ εἶναι σπουδαιότατον ἀπὸ τὴν ἀποψη τῆς σημερινῆς, γιατί δείχνει πόσο ζωντανὰ καὶ γόνιμα παραμένουν καὶ σήμερον τὰ ἑλληνικὰ ἐνδιαφέροντα στὴν Οὐγγαρία: τριακόσιες πενήντα μελέτες καὶ διατριβὲς τὸ μαρτυροῦν μὲ τὸν λαμπρότερον τρόπο. Σκέπτομαι μὲ ἀνησυχία πόσο ἐλάχιστες εἶναι οἱ ἑλληνικὲς ἐργασίες ποὺ ἀφοροῦν στίς τόσο σπουδαῖες, καθὼς ἔλεγα, ιστορικὲς σχέσεις μας μὲ τὴν Οὐγγαρία· μὰ τί νὰ πῶ, ἀφοῦ καὶ τὸν δικόν μας τὸν Ζαβίρα, τὸν πολύτιμον καὶ ἀγαπητό, δὲν ἐβρέθηκε Ρωμιὸς κανεὶς νὰ τὸν μελετήσῃ ἡμᾶς μᾶς ἀρκοῦσε νὰ τὸν κορφολογᾶμε σὰν δημόσιον κτῆμα.

Ἐδῶ θὰ μᾶς ἀπασχολήσῃ τὸ πρῶτον μέρος, ἐκεῖνο ποὺ ἀφορᾷ στὰ ἑλληνικὰ δημοσιεύματα. Τοῦτο χωρίζεται σὲ τρία τμήματα: α') συγγράμματα Ἑλλήνων συγγραφέων τυπωμένα στὴν Οὐγγαρία (ἀρ. 1—116)· β') ἀλλόγλωσσα ἔντυπα μεταφρασμένα ἀπὸ τὰ ἑλληνικά καὶ τυπωμένα στὴν Οὐγγαρία (ἀρ. 117—184) καὶ γ') συγγράμματα Ἑλλήνων συγγραφέων κατοίκων τῆς Οὐγγαρίας τυπωμένα ἔξω ἀπὸ τὴν Οὐγγαρία (ἀρ. 185—152). Φυσικὰ τὸ τελευταῖον τοῦτον τμήμα, ποὺ θὰ εἶναι κάποτε ἔργο τῆς ἀνύπαρκτης ἀκόμη συγκριτικῆς φιλολογίας μας, κινδυνεύει σήμερον νὰ εἶναι ἀτελές, μιά ποὺ πάει νὰ περιλάβῃ ὅλα

τὰ βιβλιακὰ τεκμήρια ἢ καὶ ἴχνη τῶν οὐγγροελληνικῶν σχέσεων ἐπ' ἀπειρον θὰ μπορούσε νὰ μακρύνῃ ὁ πίνακας τῶν ἔργων ποὺ ἔχουν σχέση μὲ Ἕλληνες ἐγκατεστημένους στὴν Οὐγγαρία· πρόχειρα θυμοῦμαι, ἐπειδὴ συνέπεσε ν' ἀσχοληθῶ τελευταῖα μ' αὐτόν, — γνώριμον καὶ τὸν κ. Χόρβατ ἀπὸ τὸν Ζαβίρα, — τὰ ἔργα ὅπου ἀναφέρεται ἡ ζωὴ καὶ ἡ ἀξιόλογη δράση τοῦ Συναίτη Σωφρονίου Κοραῆ στὴν Πέστα κ.τ.λ.

Ἀντιθέτως τὰ δύο αὐτὰ τμήματα ἀποτελοῦν τὸ ὄριο τῶν σημερινῶν ἐπιτεύξεων, ἀφοῦ ἔρχονται καὶ προσθέτουν ἄγνωστο ὕλικόν σὲ ὅλες τίς προγενέστερες ἑλληνικὲς βιβλιογραφίες. Στὸν πρόλογόν του ὁ κ. Χόρβατ ἀναλύει μεθοδικὰ καὶ συστηματικὰ τὸ ὕλικόν ποὺ προσφέρει καὶ ἐξάγει ὅλα τὰ συμπεράσματα ποὺ λανθάνουν μέσα στίς χρονολογικὲς, τοπογραφικὲς κ.λ.π. σχέσεις τῶν βιβλίων μὲ τὸν τρόπο αὐτόν ἢ βιβλιογραφία του παίρνει μιὰ γενικώτερη σημασία καὶ προσφέρεται σὰν ἓνα ὄργανον ἀσφαλές γιὰ τὴν καθολικὴ γνώσιν τοῦ Ἑλληνισμοῦ τῆς διασπορᾶς. Στὸ τέλος τοῦ προλόγου, ὁ κ. Χόρβατ ἐκθέτει ὀρισμένους ἐπείγουσας ἀνάγκης ποὺ παρουσιάζει τὸ ἑλληνικὸ ἀρχεῖακόν καὶ βιβλιογραφικόν ὕλικόν ὅσο βρίσκεται σκορπισμένον σὲ διάφορες ἑλληνικὲς κοινοτικὲς βιβλιοθήκες ἢ καὶ ἐγκαταλελειμμένον σὲ κλειστὲς ἐκκλησίες. «Ἡ ἐξερεύνηση, γράφει, τακτοποίηση καὶ ἐπεξεργασία αὐτοῦ τοῦ πολυτίμου ὕλικου — προτοῦ νὰ χαθῇ — εἶναι ἀπὸ τὰ ἐπείγοντα καθήκοντα τῶν νεοελληνιστῶν τῆς Οὐγγαρίας». Ἀσφαλῶς ἀλλὰ ἀκόμη ἀσφαλέστερα θεωρῶ πὼς χρέος δικόν μας εἶναι νὰ τοὺς βοηθήσουμε μὲ κάθε τρόπο.

Ἰσως θὰ ἦταν ἐδῶ κατάλληλη ἡ θέση γιὰ νὰ ὑποβάλω στὴν ὀξυδέρκεια τοῦ κ. Χόρβατ ἓνα μικρὸ βιβλιογραφικὸ πρόβλημα — οὐγγροελληνικό: πολυάριθμα βρίσκονται, σπαρμένα σὲ διάφορες ἑλληνικὲς βιβλιοθήκες (1) τὰ χειρόγραφα ἑνὸς ἔργου ποὺ ὀνομάζεται, μὲ μικρὲς παραλλαγές, «καλανδάριον μεταγλωττισμένον ἐκ τῆς οὐγγαρικῆς διαλέκτου εἰς τὴν ἑλληνικὴν περὶ φράσιν» κ.τ.λ. Φαίνεται μάλιστα πὼς τὸ ἔργο ἐγγώρισε καὶ τίς τιμὲς τοῦ τύπου στὰ 1767 στὴ Λειψία (2). Τὸ ἐνδιαφέρον ποὺ παρουσιάζει, σύμφωνα μὲ μιὰ δημοσίευση τμηματικὴ καὶ κολοβὴ καμωμένη στὸν «*Παρνασσός*» (3), εἶναι ποὺ συνδέεται μὲ τὰ διάφορα χρησιμολογικὰ κείμενα ποὺ εἶχαν τόση διάδοσιν στὰ χρόνια ἐκεῖνα καὶ κρατοῦσαν ἀγρυπνῆ τὴν ἐλπίδα τοῦ Γένους. Ἀπὸ τὸ δημοσίευμα, μάλιστα, τοῦ *Παρνασσού* γίνεται φανερό πὼς σὲ κάποια του μορφή τὸ ἔργο ἀνήκει στίς ἀρχὲς τοῦ 17 αἰῶνα; εἶναι δηλαδὴ καλιό. Θὰ ἀξίζε νὰ γίνῃ ἀπὸ δῶ μιὰ ἀντιβολὴ καὶ κατάταξι τῶν χειρογράφων καὶ στὴν Οὐγγαρία μιὰ ἔρευνα γιὰ τὴν ἐξακρίβωσιν τοῦ πρωτοτύπου — ἂν ὑπῆρξε ποτὲ καὶ ἂν εἶναι Οὐγγρικό. Τὸ σύνολον θ' ἀποτελοῦσε μιὰ συμβολὴ στὴ μελέτη τῆς νεοελληνικῆς χρησιμολογίας — ποὺ θὰ πρέπει κάποτε νὰ γραφῆ — καί, ὅπως δὲ

(1) Ἀθῆναι, Ἀθῶς, Ἀνδρος, Ζαγορά, Κρήτη, Κωνσταντινούπολις, Πάτμος κ. ἄ.

(2) Λόμπρου Κατ. Ἀγιορ. Κωδ. ἀρ. 245. Ὁ Legrand δὲν τὸ ἔχει.

(3) π. *Παρνασσός* τ. 1Ε' (1892-1893) σ. 315 καὶ 795.

(1) Βλ. Ν. Ἑστία, τ. ΚΑ' (1937), σ. 553—555.

ποτε, ένα ακόμη τεκμήριο τῶν ιστορικῶν δεσμών πού ἐνώνουν τοὺς δύο λαούς.

Με παρόμοιο τρόπο, οἱ μελέτες τῆς συγκριτικῆς φιλολογίας πού μέ τόση ἐπιτυχία καλλιεργεῖ ὁ κ. Χόρβατ, θά ἔπρεπε νά πολλαπλασιασθοῦν. Στὴν Ρουμανία ἐγάσαμε τὸν Δ. Ρούσο πρὶν τελειώσει τὸ ἔργο του· εὐτυχῶς πού ἄφησε συνεγιστὲς τοῦ ἔργου καὶ τῶν παραδόσεων του· ἀλλὰ ἢ Σόφια, τὸ Βελιγράδι, ἢ Βιέννη θά μπορούσαν νά ἀποβοῦν κέντρα ἀναλόγων ἐρευνῶν, πού θά ἔχουν ἀπὸ πρὶν ἐξασφαλισμένη τὴν ἐπιτυχία. Ἄς εὐχηθοῦμε τὸ λαμπρὸ παράδειγμα τοῦ κ. Χόρβατ νά βρῆ καὶ ἄλλοὺς τοὺς ἀνθρώπους πού θά θελήσουν νά τὸ ἀκολουθήσουν.

Κ. Θ. ΔΗΜΑΡΑΣ

Μ. Θ. Λάσκαρι: «Αὐτοβιογραφία Ἰωάννου Καποδίστρια».

Ὁ Καποδίστριας ἀπεχώρησεν ἀπὸ τὴν ἐνεργὸν ρωσικὴν ὑπηρεσίαν τὸ 1822, ὅταν ἡ πολιτικὴ τοῦ τσάρου Ἀλεξάνδρου Α' ἀπέναντι τῆς ἑλληνικῆς ἐπανάστασις κατέστησε δύσκολον τὴν θέσιν του, συνθλιβομένην μεταξὺ τῶν καθηκόντων του ὡς ὑπουργοῦ τῆς Ρωσίας καὶ ὡς Ἑλληνας. Ἐκτοτε ἰδιώτευε εἰς τὴν Ἑλβετίαν, διετήρει ὁμῶς τοὺς τίτλους του καὶ τὸν μισθὸν του, διατελὼν εἰς ἓν εἶδος ἀδείας ἢ διαθεσιμότητος. Τὸ 1826 ὑπέβαλεν εἰς τὸν τσάρου Νικόλαον Α' ὑπόμνημα, διὰ τοῦ ὁποίου ἐζήτησε νά γίνῃ δεκτὴ ἡ ὀριστικὴ παραίτησις του ἀπὸ τὴν ρωσικὴν ὑπηρεσίαν. Εἰς αὐτὸ ὁ Καποδίστριας ἐκθέτει ἐκτενῶς ὅλην τὴν δημοσίαν δρασίαν του κατὰ τὸ διάστημα τῆς ὑπηρεσίας του (1798-1822): δι' αὐτὸ καὶ ὁ καθηγητὴς Λάσκαρις τὸ ὀνομάζει «αὐτοβιογραφίαν». Τὸ ὑπόμνημα αὐτὸ ἐγράφη εἰς τὴν γαλλικὴν γλῶσσαν καὶ σώζεται εἰς τὰ ἀρχεῖα τῆς Πετροπόλεως. Ἐδημοσιεύθη τὸ 1868 εἰς ρωσικὸν περιοδικὸν με ρωσικὴν μετάφρασιν, ἀλλ' ὄχι πλήρες, διότι ἡ λογοκρισία ἀπηγόρευσε τὴν δημοσίευσιν ὀρισμένων περικοπῶν. Ἐδημοσιεύθησαν ἐπίσης καὶ ἑλληνικαὶ μεταφράσεις, ἀποσπασματικαὶ ἢ ὀλόκληροι ἀλλὰ με ἀνακριβείας καὶ παρανοήσεις. Διὰ τοῦτο ὁ καθηγητὴς Λάσκαρις δημοσιεύει νέαν ἑλληνικὴν μετάφρασιν, ἢ ὁποία ἔχει καὶ τὴν πρωτοτυπίαν ὅτι λαμβάνει ὑπ' ὄψιν καὶ τὸ ἰδιόγραφον σχέδιον τοῦ Καποδίστρια, σωζόμενον εἰς τὴν Κέρκυραν.

Ὡς ἱστορικὴ πηγὴ τὸ κείμενον αὐτὸ εἶναι σπουδαῖον. Ἀπὸ τῆς πλευρᾶς τοῦ Καποδίστρια εἶναι ἡ κυριώτερα καὶ ἐγκυροτέρα πηγὴ τῆς δράσεώς του, ὅταν διετέλει εἰς τὴν ρωσικὴν ὑπηρεσίαν. Τὴν ἑλληνικὴν ἱστορίαν ἐνδιαφέρει, διότι θίγει ζητήματα ἀναφερόμενα εἰς τὴν Φιλικὴν Ἐταιρείαν καὶ τὴν στάσιν τῶν εὐρωπαϊκῶν δυνάμεων ἀπέναντι τῆς ἐπανάστασις. Ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν καθόλου εὐρωπαϊκὴν ἱστορίαν τῆς κρίσιμου ἐκείνης περιόδου ἀναφέρεται: Ναπολέων καὶ οἱ κατ' αὐτοῦ συνασπισμοί, πολιτικὴ κατάστασις μετὰ τὸ συνέδριον τῆς Βιέννης κλπ. Ἀπὸ τῆς ἀπόψεως αὐτῆς εἶναι ἀπὸ τὰ σπάνια κείμενα, τὰ ὁποία ἔχουν γραφῆ ἀπὸ Ἑλληνα

καὶ συγχρόνως εἶναι πηγὴ τῆς νεωτέρας εὐρωπαϊκῆς ἱστορίας. Πολὺ ὀρθῶς ὁ κ. Λάσκαρις, καθηγητὴς τῆς εὐρωπαϊκῆς ἱστορίας εἰς ἑλληνικὸν Πανεπιστήμιον, ἐκδίδει τὸ κείμενον αὐτό: εἶναι ἀπὸ τὰ μέσα, διὰ τῶν ὁποίων εἶναι δυνατόν νά καλλιεργηθῆ ἐδῶ ὁ ἱστορικὸς αὐτὸς τομεύς.

Ἡ ἔκδοσις τοῦ κ. Λάσκαρι εἶναι ὑπομνηματισμένη, ὥστε ὁ ἀναγνώστης κατατοπίζεται ἐπὶ τῶν προσώπων καὶ τῶν πραγμάτων, τῶν ἀναφερομένων εἰς τὸ κείμενον. Ὁ ὑπομνηματισμὸς αὐτὸς περιορίζεται εἰς τὰ ἀπαραίτητα, ἀλλὰ παρὰ τὴν λιτότητά του ἐπιτρέπει νά φανῆ ἡ κοπιώδης ἐργασία τοῦ ἐκδότου. Ἐπίσης δὲ συνεκδίδονται καὶ φωτοτυπίαὶ ἐγγράφων, μνημονευομένων εἰς τὸ κείμενον καὶ εὐρεθέντων ὑπὸ τοῦ ἐκδότου, καὶ φωτογραφίαὶ προσώπων, μερικαὶ ἐκ τῶν ὁποίων διὰ πρώτην φοράν. Ὅλη δὲ ἡ ἔκδοσις εἶναι καλαισθητὸς καὶ φροντισμένη.

Μ. Β. ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΥ

Μενέλαου Λουντέμη: «Περιμένοντας τὸ οὐράνιο τόξο...»

Ἐνα διήγημα, τὸ τελευταῖο τῆς σειρᾶς, δικαιολογεῖ τὴν ἔκδοσιν τοῦ νέου βιβλίου τοῦ κ. Μενέλαου Λουντέμη. Εἶναι τὸ «Παῖντος!», μιὰ ἱστορία τρυφερῆς παιδιάτικης ἀγάπης, ριγμένη μέσα στὰ βάσανα τῆς ἀλήτικης ζωῆς καὶ πλαισιωμένη ἀπὸ τὸν πόνο ἐκείνων πού ὁδοιποροῦν καὶ παιδεύονται χωρὶς ἐλπίδα, χωρὶς μιὰ στιγμὴ γαλήνης, χωρὶς μοῖρα στὸν ἥλιο. Ὁ κ. Λουντέμης, ἔπειτ' ἀπὸ μερικὲς προσπάθειες με μετριώτατα ἀποτελέσματα, ξαναβρίσκει στὸ «Παῖντος!» τὸν ἑαυτὸ του, τὸν ἀλαφρώνει ἀπὸ καθεστὶ τὸ περιττὸ καὶ τὸν δίνει σὲ μιὰ ἀπὸ τίς δραματικώτερες περιπέτειές του, κατατρεγμένον, ἀδύναμο ἄγερο στὴν ὀργὴ τῶν ἀνθρώπων, ἀλλὰ καὶ δυνατό στὸν πρῶτο κι' ἀξέχαστο ἔρωτά του. Εἶναι, φαίνεται, μεγάλο τὸ ἀπόθεμα ἀπὸ τὴ ζωὴ τῶν στερησεῶν καὶ μικρὴ ἀκόμα ἡ κοινωνικὴ πείρα του, γιὰ νά ξεμακρύνῃ ἀπὸ τὴ διάθεσιν τοῦ «Παῖντος!» καὶ τῆς «Ράντικας», τοῦ καλύτερου διηγήματος τῆς πρώτης συλλογῆς διηγημάτων του, νά νοιώσῃ τοὺς ἀνθρώπους τῶν ἀστικῶν κέντρων, νά τοὺς παρακολουθήσῃ στοὺς λαβυρίνθους τῶν μεγάλων πολιτειῶν καὶ νά ἐκτιμῆσῃ τὴ ζωὴ μέσα στοὺς συνδυασμοὺς πού κάνουν τὰ συμφέροντα, οἱ ἔρωτες, οἱ φιλοδοξίες, οἱ ἀδυναμίες τους.

Ὁ κ. Λουντέμης ἔχει ἀκόμα στὰ χεῖλη τὸ τραγούδι τῆς ἀπλῆς καὶ ταπεινῆς ζωῆς τῶν ἀνθρώπων πού πολὺ βασανίστηκαν καὶ δὲ βρῆκαν πούθενά καταφύγιον, ἀνάπαυσιν, συμπόνιαν. Θά τοῦ ἔλεγα νά τὸ κρατῆσῃ πολὺ τὸ τραγούδι αὐτό. Ἀλλὰ πάλι σκέπτομαι: ἐκεῖ πρέπει νά σταματήσῃ ἢ σκέψῃ καὶ ἡ συγκίνηση ἐνός νέου λογοτέχνη, ἐκεῖ νά κλειστοῦν οἱ κόσμοι του, ἐκεῖ νά περιοριστοῦν οἱ φιλοδοξίες του; Θά τοῦ ἔκαμα ἀκόμα μιὰ σύσταση: νά λιγοστεύσῃ τίς λογοτεχνικὲς ἐμφανίσεις του, πρὶν βεβαιωθῆ ὅτι ἔχει νά πῆ κάτι κανοῦργιο, κάτι ἀξιόλογο, κάτι ἀποκαλυπτικόν. Ἀλλὰ ἔχει κανεὶς τὸ δικαίωμα